

Regional biblioteksplan 2021–2024

1. Bakgrund

1.1 Vad är en regional biblioteksplan?

En regional biblioteksplan är ett strategiskt styrdokument som fastställs av regionfullmäktige och som beskriver vilka insatser regionen planerar att genomföra för att stödja de kommunala folkbiblioteken utifrån bibliotekslagens skrivningar.

I propositionen till bibliotekslagen fastställs följande (Prop. 2012/2013:147):

- En biblioteksplan är en separat handling. Det innebär att den regionala biblioteksverksamheten ska beskrivas i ett särskilt politiskt antaget dokument.
- Biblioteksplanen bör ge närmare besked om verksamhetens inriktning och omfattning.
- Samarbeten på kommunal och regional nivå med andra bibliotekstyper bör vara beskrivna både i de kommunala och regionala biblioteksplanerna.
- Biblioteksplanerna bör vara uppföljningsbara och kopplade till bibliotekslagen.

1.2. Varför en regional biblioteksplan?

Riksdagen har gett regionerna i uppdrag att ha en politiskt antagen biblioteksplan för den biblioteksverksamhet man ansvarar för (Bibliotekslagen 2013:801). För Region Kalmar läns del gäller det verksamheten *Biblioteksutveckling region Kalmar län*, i fortsättningen kallad *Biblioteksutveckling*. Biblioteksutveckling är en basenhet inom den regionala utvecklingsförvaltningen och ansvarig nämnd är den regionala utvecklingsnämnden.

1.3 Planens syfte

- Tydliggöra den regionala biblioteksverksamhetens roll kopplad till de lagar och styrdokument som är relevanta.
- Tydliggöra den regionala biblioteksverksamhetens funktion i förhållande till kommunernas folkbibliotek i Kalmar län och deras samverkan.
- Beskriva strategiska och prioriterade områden för samverkan, verksamhetsutveckling och kvalitet vad det gäller folkbiblioteken.

1.4 Uppföljning och revidering

Den regionala biblioteksplanen är ett strategiskt styrdokument som på ett övergripande sätt beskriver vilka utvecklingsområden som är prioriterade. Ansvarig verksamhet, Biblioteksutveckling region Kalmar län upprättar årliga verksamhetsplaner för att förverkliga intentionerna i den regionala biblioteksplanen. För den årliga uppföljningen ansvarar den regionala utvecklingsnämnden.

Vid planperiodens slut uppdras åt Biblioteksutveckling att bjuda in kommunernas folkbibliotek för en uppföljande dialog kring den regionala planens utvecklingsområden och mål.

Den regionala biblioteksplanen kan revideras vid behov.

1.5 Lagar och styrdokument

Region Kalmar län har gällande lagstiftning inom en rad områden och ett antal övergripande regionala styrdokument att förhålla sig till. I detta avsnitt läggs fokus på bibliotekslagen som styr all offentligt finansierad biblioteksverksamhet.

Övriga lagar och styrdokument beskrivs närmare i bilaga 1.

1.6 Bibliotekslagen 2013:801

Sverige har en nationell bibliotekspolitik som beskrivs och regleras i bibliotekslagen. Riksdagen formulerar följande uppdrag och ansvar till den regionala politiska nivån:

I 2§ beskrivs ändamålet med all offentlig biblioteksverksamhet, det vill säga den biblioteksverksamhet som finansieras via skattemedel:

”Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.”

3§ För regional biblioteksverksamhet ansvarar regionerna.

11§ Varje region och de kommuner som inte ingår i ett landsting ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet. Lag (2019:961)

17§ Kommuner och regioner ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. Lag (2019:961).

18 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha en nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet. Myndigheten ska tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna följa upp hur de biblioteksplaner som antagits har utformats och hur de används.

Utöver det så anger bibliotekslagen följande prioriterade målgrupper:

- barn och ungdomar
- nationella minoriteter
- personer med funktionsnedsättning
- personer som har annat modersmål än svenska

1.7 Övriga lagar och styrdokument

En beskrivning av nedanstående lagar och styrdokument återfinns i bilaga 1.

- Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) Språklag (2009:600)
- Lag om Förenta nationers konvention om barns rättigheter (2018:1197)
- Klimat att växa i Regional utvecklingsstrategi för Kalmar län 2030
- Kultur att växa i | Kulturplan Kalmar län 2022

2. Mål och handlingsplan 2021 – 2024

2.1. Den regionala biblioteksverksamhetens uppdrag och funktion

Det övergripande uppdraget för den regionala biblioteksverksamheten formuleras i bibliotekslagens 11 §:

”Varje region och de kommuner som inte ingår i en region ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet.”

För att kunna främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet vill Region Kalmar län att Biblioteksutveckling fungerar som ett resurscentrum för kommunernas folkbibliotek i länet med målet att främja en hållbar utveckling.

Det innebär att Biblioteksutveckling är en samordnande aktör i samarbeten och nätverk. Verksamheten ska också ha en stödjande och rådgivande funktion för bibliotekspersonalen i länet genom att samordna och genomföra fortbildningar och arbetsmöten.

För kunna fullfölja sitt uppdrag att stödja en hållbar folkbiblioteksutveckling behöver Biblioteksutveckling ha en dialog och samverkan med myndigheter och organisationer på nationell, regional och kommunal nivå. Två viktiga aktörer är de statliga myndigheterna Kungliga biblioteket (KB) och Statens kulturråd. KB har i uppdrag att främja utveckling och samverkan inom den svenska bibliotekssektorn och ansvarar bland annat för den nationella

biblioteksstatistiken och den digitala lärplattformen Digiteket.se. Statens kulturråd har ansvaret för det nationella läsfrämjande arbetet och fördelar utvecklingsmedel inom folkbibliotekssektorn.

Utifrån positionspaperet ”Regionsamverkan Sydsverige” samverkar Biblioteksutveckling med övriga regionala biblioteksverksamheter i syfte att agera gemensamt i strategiska kultur- och bibliotekspolitiska frågor.

Andra viktiga samverkansparter är Linnéuniversitet med fokus på forskning och utbildning inom biblioteksområdet, länsbiblioteken i Vimmerby och Kalmar läns bildningsförbund i syfte att stärka folkbildningens idé och förstärka samverkan mellan folkbiblioteken och folkbildningen i form av studieförbund och folkhögskolor.

2.2 Utvecklingsområden, mål, aktiviteter och måluppfyllelse

För att kunna genomföra uppdraget att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet genomförde Biblioteksutveckling hösten 2020 en kartläggning och en analys av kommande behov hos folkbiblioteken. Kartläggningen innehöll bland annat en enkät till samtliga kommunala bibliotekschefer, en analys hur folkbiblioteken i länet använder sig av de statliga medlen ”Stärkta bibliotek” för att förbättra tillgängligheten och regeringens stimulanspaket till folkbibliotekssektorn som innehåller medel för ett läsfrämjandelyft bland folkbibliotekarier.

Biblioteksutvecklingens kartläggning identifierade följande utvecklingsområden som presenterades för länets folkbibliotekschefer: läsfrämjande och språklig mångfald, digital delaktighet och omvandling, fördjupad samverkan mellan folkbiblioteken och samverkan på nationell och regional nivå.

2.2.1 Läsfrämjande och språklig mångfald

Regeringen har aviserat ett läsfrämjandelyft för folkbibliotekarier där Biblioteksutveckling kommer att ha en central roll som nod för kompetens- och metodutveckling.

Läsfrämjandelyftet ska ge kompetensutveckling inom litteraturförmedling och läsfrämjande med ett särskilt fokus på barns och ungas läsning. Det läsfrämjande området omfattar även insatser för att stärka nationella minoriteters rättigheter till sitt språk och sin litteratur samt migration och språklig mångfald.

Mål

Förbättra folkbibliotekspersonalens kompetens inom det läsfrämjande området.

Aktiviteter

Kartlägga folkbibliotekspersonalens behov av kompetensutveckling.

Ta fram en kompetensutvecklingsplan i dialog med folkbiblioteken.

Utifrån kompetensutvecklingsplanen genomföra adekvata fortbildningsinsatser.

Måluppfyllelse

Antal folkbibliotekarier som genomgått fortbildning.

Mål

Årliga länsgemensamma läslovsaktiviteter för barn och ungdom.

Aktiviteter

Biblioteksutveckling samordnar och utvärderar folkbibliotekens läsfrämjande insatser under höstloven.

Måluppfyllelse

Antal aktiviteter årligen.

Antal deltagande barn och ungdomar.

Mål

Stärka nationella minoriteters rättigheter till sitt språk och sin litteratur i Kalmar län.

Aktiviteter

Tillsammans med basenheten Näringsliv och Kultur arbeta fram ett förslag till mål och riktlinjer för Region Kalmars minoritetspolitiska arbete.

Förbättra folkbibliotekspersonalens kompetens inom det nationella minoritetsområdet.

Stödja kommunernas arbete med det minoritetspolitiska arbetet genom att i samverkan med länsstyrelsen ta fram checklistor som stöd för framtagande av handlingsplaner.

Måluppfyllelse

Region Kalmar län har antagna mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete.
Antal kommuner som antagit minoritetspolitiska planer.

Mål

Stärka folkbibliotekens arbete med språklig mångfald

Aktiviteter

Kartlägga ett nuläge och behoven hos folkbiblioteken.
Stödja folkbiblioteken utifrån sina behov att utveckla verksamheten för språklig mångfald.

Måluppfyllelse

Antal av länets folkbibliotek som integrerat området språklig mångfald i sin verksamhet.

2.2.2 Digital delaktighet och digital omvandling

Ur regeringens digitaliseringsstrategi: ”Många bibliotek arbetar med digital kompetens och medie- och informationskunnighet och biblioteken har en viktig roll för att öka den digitala kompetensen hos allmänheten.”

Regeringen har som mål att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Utifrån detta mål ser regeringen behovet av satsningar på olika områden för att åstadkomma en bred digital kompetenshöjning för hela befolkningen. Biblioteksutveckling har fått i uppdrag att agera som kompetens- och utvecklingsnod för folkbiblioteken i Kalmar län. Syftet är att samordna fortbildningar av länets folkbibliotekarier så att de kan hjälpa befolkningen i ett digitalt kompetenslyft.

En viktig fråga i den digitala delaktigheten är hur folkbiblioteken kan nå de människor som idag står helt eller delvis utanför det digitala samhället. Enligt Internetstiftelsens undersökning 2020 riskerar idag ca 6% procent av Sveriges befolkning att helt eller delvis stå utanför det digitala samhället. Sällan-/icke-användarna är i betydligt högre utsträckning pensionärer eller personer med funktionsnedsättning. Att minska det digitala utanförskapet är också en av prioriteringar i den regionala digitala agendan för Kalmar län.

En viktig resurs i arbetet med kompetenshöjande insatser kommer Digiteket.se att vara. Digiteket är en lärplattform för digital fortbildning framtagna av de regionala biblioteksverksamheterna i Sverige tillsammans med Kungliga biblioteket och Malmö stadsbibliotek. Målgrupp är de anställda på Sveriges samtliga folkbibliotek

Coronapandemin påskyndade processen av folkbibliotekens digitala omvandling. Digital omvandling definieras som alla de anpassningar som en verksamhet gör för att vara konkurrenskraftig i det digitala samhället.

Stödjande insatser efterfrågas från folkbiblioteken för att bland annat kunna genomföra digitala arrangemang, marknadsföra gemensamma digitala tjänster och att förstärka kunskap om digitala verktyg för möten och konferenser.

Mål

Förbättra bibliotekspersonalens kompetens inom det digitala området.

Aktiviteter

Kartläggning av fortsatta utbildningsbehov inom det digitala området.

I dialog med folkbiblioteken arbeta fram en plan för fortsatt kompetensutveckling.

Genomföra adekvata fortbildningar för folkbibliotekspersonalen.

Måluppfyllelse

Följa upp att genomförda fortbildningar svarat mot behoven i planen för kompetenshöjning.

Andel registrerade användare på den digitala lärplattformen Digiteket.

Målvärde: 90% av länets totala antal folkbiblioteksanställda.

Mål

Folkbiblioteken bidrar till att minska det digitala utanförskapet.

Aktivitet

Biblioteksutveckling erbjuder folkbibliotekspersonalen adekvat utbildning.

Måluppfyllelse

Folkbiblioteken har senast 2022 en gemensam handlingsplan för att nå att nå sällan-eller icke-användarna för att därmed kunna minska det digitala utanförskapet.

Antal genomförda fortbildningsinsatser.

2.2.3 Tillgänglighet

Tillgänglighet innebär att information, platser och tjänster ska kunna användas av alla människor. Området är särskilt viktigt då bibliotekslagen lyfter fram att folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. Folkbiblioteken ska undvika att bygga funktionshinder i sina verksamheter. För det behövs kunskap och medvetenhet om området. Under planperioden vill Biblioteksutveckling därför stödja folkbiblioteken i att öka kunskapen och medvetenheten om området.

Mål

Samtliga folkbibliotek har förbättrat sin tillgänglighet både på sin webbplats och i lokalen.

Aktiviteter

Biblioteksutveckling erbjuder kartläggning och analys av folkbibliotekens webbplatser utifrån tillgänglighetsperspektivet. Arbetet leder fram till konkreta åtgärdsplaner för att förbättra tillgängligheten.

Biblioteksutveckling erbjuder kartläggning och analys av folkbibliotekens lokaler utifrån tillgänglighetsperspektivet. Arbetet leder fram till konkreta åtgärdsplaner för att förbättra tillgängligheten.

Biblioteksutveckling genomför relevant fortbildning inom tillgänglighetsområdet.

Måluppfyllelse

Samtliga kommuners största bibliotek (huvudbibliotek) har förbättrat sin tillgänglighet på sin webbplats och i sin lokal.

Mål

Förbättra tillgängligheten av regional litteratur för personer med synfel.

Aktiviteter

Biblioteksutveckling erbjuder tjänsten Inläsningstjänst. Inläsningstjänstens övergripande syfte är att bidra till likvärdiga bibliotekstjänster och att förbättra tillgängligheten till litteratur för synskadade och de som inte kan läsa den tryckta texten. Inläsningstjänst erbjuds samtliga folkbibliotek i länet i samverkan med Kalmar kommun.

Måluppfyllelse

Samtliga kommuners folkbibliotek nyttjar tjänsten.

Antal inlästa titlar årligen.

2.2.4. Fördjupad samverkan mellan folkbiblioteken

Biblioteksutveckling genomförde en förstudie om fördjupad samverkan mellan folkbiblioteken. I förslaget till fördjupad samverkan lyftes det bland annat fram förslag på en gemensam webbplats, ett gemensamt lånekort som ska gälla i hela länet, gemensamma medietransporter, gemensamma avtal och upphandlingar. Under förstudiens gång tog bibliotekscheferna fram gemensamma målbilder som beskriver vilka mervärden en fördjupad samverkan ska ge:

- Stärkt utbud och ökad tillgång för alla
- Likvärdig biblioteksservice i länet
- Bättre tillgänglighet för medborgarna
- Mer resurser till kärnverksamhet
- Öka besöksantal och nyttjande av tjänster
- Stärkt samlad kompetens bland bibliotekspersonalen

Biblioteksutvecklingen stödjer aktivt den fortsatta arbetsprocessen. Under förutsättning att nödvändiga politiska beslut fattas i samtliga tolv kommuner bör en fördjupad samverkan kunna genomföras under planperioden.

Mål

Kommunernas folkbibliotek fördjupar sin samverkan.

Aktiviteter

Biblioteksutveckling utreder om kostnadseffektiva och hållbara medietransporter mellan folkbiblioteken.

Biblioteksutveckling kan i samverkan med folkbiblioteken ta fram en handlingsplan för samgående.

Biblioteksutveckling kan samordna arbetsgrupper bland folkbiblioteken som arbetar med det praktiska genomförandet av samverkan.

Måluppfyllelse

En fördjupad samverkan är genomfört, innehållande bland annat en gemensam webbplats, gemensamt lånekort, gemensamma medietransporter.

Bilagor

Bilaga 1 Lagar och styrdokument

Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk

I Sverige finns fem erkända nationella minoriteter och lika många erkända minoritetsspråk. Nationella minoriteter är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar, De nationella minoritetsspråken är jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli. Europarådets två ramkonventioner till skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk ratificerades år 2000. En lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk trädde i kraft den 1 januari 2010 och reviderades 2019 (2019:938). Kommuner och regioner ska nu anta mål och planer för målgruppen. Samerna är dessutom ett urfolk och har även sina språkliga rättigheter skyddade i grundlagen.

Den 1 juli 2009 infördes en ny språklag (2009:600) om svenskans och andra språks ställning och användning i det svenska samhället. I språklagen anges svenska som huvudspråket i det svenska samhället, men det allmänna har en skyldighet att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Alla som tillhör en nationell minoritet ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda sitt språk. Ramkonventionerna tillsammans med språk- och bibliotekslagen visar på vikten av att prioritera de nationella minoriteterna och urfolket samer inom biblioteksverksamheten.

Lag om Förenta nationers konvention om barns rättigheter (2018:1197)

Sedan den 1, januari 2020 är Förenta nationers konvention om barns rättigheter svensk lag. För bibliotekssektorn innebär det att barn och ungdomar är en dubbel prioriterad målgrupp. Barnens omnämns även bibliotekslagens 8 §: Den regionala biblioteksverksamheten ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning.

Kultur att växa i | Kulturplan Kalmar län 2022

Kulturplanen, ”Kultur att växa i”, styrs strategiskt av Agenda 2030 och den regionala utvecklingsstrategin, RUS. Kulturen ska fungera som en utvecklande kraft i hela länet.

Från Agenda 2030 kan två målområden kopplas till biblioteks- och kulturpolitiken:

- målområde 4: god utbildning för alla och det livslånga lärandet.
- målområde 16: främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling genom att bland annat tillgängliggöra information.

Den regionala biblioteksverksamheten ska fokusera på läsfrämjande aktiviteter för barn och ungdomar tillsammans med bland annat folkbiblioteken och läslitteraturen i Vimmerby och agera som kompetens- och utvecklingsnod i syftet är att samordna fortbildningar av länets folkbibliotekarier så att de kan hjälpa befolkningen i ett digitalt kompetenslyft.

Länkar till lagar och styrdokument

[Bibliotekslagen](#)

[Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk \(2009:724\)](#) [Språklag \(2009:600\)](#)

[Lag om Förenta nationers konvention om barns rättigheter \(2018:1197\)](#) [Klimat att växa i |](#)

[Regional utvecklingsstrategi för Kalmar län 2030](#)

[Kultur att växa i | Kulturplan Kalmar län 2022](#)

Ändringshistorik

Datum	Ändring	Utförd av

